

Česká literatura 20. století I. (ZS–LS 2018/2019)

Možno říci, že zkušeností zásadního, epochálního významu pro vývoj moderního umění i filozofie od počátku 10. let 20. století byla zkušenost ztráty autentičnosti života, vědomí krize skutečnosti, která byla pocíťována jako produkt sociálního světa 19. století. Důsledky procesu mechanizace a industrializace 19. století byly ve sféře umění a filozofie vnímány jako sebeodcizení a postupná ztráta identity ve světě, jehož „pravá“ skutečnost se stala neproniknutelnou a nepoznatelnou. Lidskému vnímání a poznávání světa jako by byly „vnuceny“ normy a formy, tvořící v jistém smyslu klamnou fólii mezi bezprostředním viděním a „skutečnou skutečností“. Princip „nového vidění“, „obnažení“ a senzibilizace vnímání, kterou rozvíjí teorie ruského formalismu počínaje iniciačními esey Viktora Šklovského *Voskřešení slova* (Vzkříšení slova, 1914) a *Iskusstvo kak priem* (Umění jako metoda, 1917), usiluje o odstranění této pomyslné fólie, která se může stát předmětem teoretické reflexe, a také o „ozvláštnění“, tedy o automatizování vnímání, jehož cílem je „nové vidění“, změněné vidění ve smyslu jeho kritické funkce. Princip „nového vidění“ se stal vůbec principem avantgardní estetiky recepce. V semináři půjde o rekonstrukci estetických programů, konceptů a umělecko-estetického myšlení v české literatuře (a výtvarném umění) v evropském kontextu z perspektivy „nového vidění“, estetické autonomie uměleckého díla, využití skrytých potencií a možností básnického slova, posílení jeho smyslových kvalit a vlastností, o „obnažení“ tvůrčí metody a „faktury“ slovesného i výtvarného díla. Tedy o rekonstrukci scénářů moderny (a modernosti) v české literatuře od počátku 10. let až do konce 30. let dvacátého století. Půjde také o to ukázat, do jaké míry a jakým způsobem souvisí velmi silná vůle k modernosti, k modernímu, novému vidění ještě s předchozí tradicí a jakým způsobem se s ní vyrovnává. V neposlední řadě šlo umělecké moderně a avantgardě také o nové a ozvlášťující vidění tradice.

Základní tematické okruhy:

- 1) Život jako „text umění“ a umění „podle vodítka těla“: reflexe, destrukce a proměny symbolismu
- 2) Proniknout pod povrch světa! Od modernistického „návratu k řádu“ k provokaci a experimentu
- 3) „Návrh nové zeměkoule“: mezi poetismem „světa, který se směje“ a surrealismem v „magické metropoli staré Evropy“

Základní literatura:

BLAŽÍČEK, Přemysl: Skutečnost u Karla Tomana. [Ve sbírce Měsíce.] *Česká literatura* 40, 1992, č. 5, s. 474-482.

BLAŽÍČEK, Přemysl: *Poezie Karla Tomana*. Praha 1995.

BYDŽOVSKÁ, L., SRP, K. (eds.): *Štyrský a Toyen: Artificialismus*. [Katalog výstavy.] Praha 1992.

BYDŽOVSKÁ, L., SRP, K. (eds.): *Český surrealismus 1929-1953. Skupina surrealistů v ČSR. Události, vztahy, inspirace*. Praha 1996.

ČAPEK, Jakub (ed.): *Filosofie Henri Bergsona. Základní aspekty a problémy*. Praha 2003.

ČERVENKA, Miroslav: *Symbols, poems and myths. Studie o proměnách českého lyrického slohu na přelomu století* (Sova, Březina, Neumann, Gellner, Toman). Praha 1966.

EFFENBERGER, Vratislav: *Realita a poesie. K vývojové dialektice moderního umění*. Praha 1969.

FREIMANOVÁ, Milena (ed.): *Povědomí tradice v novodobé české kultuře. Studie a materiály III. Plzeňského sympozia k problematice 19. století*. Praha 1988.

HECZKOVÁ, Libuše: Chtonické křivky ornamentu. Několik poznámek na téma žena, obraz, pravda a Růžena Svobodová. *Česká literatura*, 49, 2001, s. 519-529.

HODROVÁ, Daniela (ed.): *Proměny subjektu I, II*. Praha 1993, 1994.

CHALUPECKÝ, Jindřich: *Expresionisté. Weiner, Deml, Klíma, Hašek*. Praha 1992.

KUBÍNOVÁ, Marie: Seifertova poezie plynoucího času. (K poetice knih *Jablko z klína a Ruce Venušiny*.) *Česká literatura* 35, 1987, č. 4, s. 306-319.

KUBÍNOVÁ, Marie: Sebereflexe tvůrčího subjektu a téma slova. [Zejména u Halase, Holana a Weinera.] *Česká literatura* 40, 1992, č. 6, s. 547-571.

LAMAČ, Miroslav (ed.): *Myšlenky moderních malířů*. Praha 1989.

MÁLEK, Petr: *Melancholie moderny. Alegorie. Vypravěč. Smrt*. Praha 2008.

MED, Jaroslav: Od skepse k naději. (K básnickému typu Viktora Dyka.) *Česká literatura* 35, 1987, č. 3, s. 227-244.

PAPOUŠEK, Vladimír a kolektiv: *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010.

PAPOUŠEK, Vladimír: *Existencialisté. Existenciální fenomény v české próze 20. století*. Praha 2004.

PEŠAT, Zdeněk (ed.): *Poetismus. (Výbor poezie a dokumentů)*. Praha 1967.

PEŠAT, Zdeněk: *Dialogy s poezií*. Praha 1985.

STROHSOVÁ, Eva: *Zrození moderny*. Praha 1963.

SUS, Oleg: *Estetické problémy pod napětím. Meziválečná avantgarda. Surrealismus. Levice*. Praha 1992.

VOJVODÍK, Josef: *Od estetismu k eschatonu. Motivická sémantika lyrického díla Otokara Březiny. Rekonstrukce symbolických paradigmat*. Praha 2004.

VOJVODÍK, Josef: *Imagines corporis. Tělo v české moderně a avantgardě*. Brno [Host – Teoretická knihovna] 2006.

TEIGE, Karel: *Výbor z díla I. Svět stavby a básně*. Praha 1966. *II. Zápasy o smysl moderní tvorby*. Praha 1969. *III. Osvobozování života a poesie*. Praha 1994.

VOJTĚCH, Daniel: *Vášeň a ideál. Na křižovatkách moderny*. Praha 2008.